

Český model
amerického kongresu

Americko-izraelské strategické partnerství

Zpráva Výzkumné služby Kongresu

Marek Koten

UNIVERZITA
KARLOVA

Úvod

Počátky americko-izraelského partnerství z diplomatického hlediska lze nalézt již u založení samostatného Státu Izrael v roce 1948, kdy prezident Spojených států amerických Harry Truman jako první státník na světě samostatný židovský stát uznal.¹ Podpora vzniku svobodného státu pro Židy v regionu Blízkého východu se zrodila mnohem dřív. Již druhý prezident Spojených států amerických, John Adams, vyřkl tuto myšlenku: „Skutečně si přeji, aby měli Židé opět nezávislý stát na území Judeje.“²

Reálná politická snaha USA o vznik samostatného židovského státu zintenzivněla ke konci druhé světové války, kdy se svět začal dozvídat o hrůzách páchaných na obyvatelích židovského původu v Evropě. Kongres Spojených států podal v roce 1944 dva návrhy, jejichž cílem bylo, aby vláda vyslovila svou podporu snahám o vytvoření samostatného židovského státu na území Palestiny. Oba návrhy byly ovšem na popud Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva války vráceny do rukou Kongresu. Obě ministerstva vyslovila vážné obavy z důsledků přijetí takového dokumentu s ohledem na válečný stav země a nutnost kooperace s arabskými zeměmi, které by byly s největší pravděpodobností ostře proti vytvoření takového státu.³

Spojené státy se po celou dobu jejich existence snaží o dosažení míru na Blízkém východě. V roce 1979 hostil prezident Jimmy Carter v Bílém domě akt podpisu mírové smlouvy mezi Egyptem a Izraelem, jemuž předcházela tajná vyjednávání v prezidentově letním sídle Camp David. Dalším milníkem jsou léta 1981–1982, kdy došlo k vyhocení sporů mezi Libanonem a Izraelem. V roce 1981 byl bombardován jaderný reaktor v Iráku. O rok později vyjádřil prezident Ronald Reagan znepokojení nad bombardováním v Bejrútu během války v Libanonu (Reuters: 2010).

K neúčasti v dalším konfliktu – válce v Perském zálivu – vyzval prezident George W. Bush starší v roce 1991.⁴ S demokratickým prezidentem se také částečně změnilo pojetí zahraniční politiky Bílého domu. V roce 1994 se prezident Bill Clinton zasadil o mír mezi Izraelem a Jordánskem a byl rovněž svědkem podpisu mírové dohody. Ostatně samotný Clinton měl s židy velmi dobré vztahy i na domácí půdě – v prezidentské volbě pro něj hlasovala drtivá většina židů žijících na území Spojených států. Dalším z činů, které Bill Clinton na poli izraelsko-amerických vztahů během osmi let v Bílém domě vykonal, byla moderace izraelsko-syrských rozmluv, které se konaly v Shepherdstownu v Západní Virginii. Rozhovory nicméně nebyly zcela úspěšně – skončily patovou situací.

¹ U.S. Recognition of the State of Israel, National Archives [online], 23.8. 2006, [cit. 26. 12. 2016], url: <https://www.archives.gov/education/lessons/us-israel>

² Jews in America: President John Adams Embraces a Jewish Homeland, Jewish virtual library, [cit. 27. 12. 2016], url: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/adams.html>

³ RUBENBERG, 1986, s. 27-28

⁴ Reuters, 2010

Mírové snahy na Blízkém východě nepolevily ani v novém tisíciletí. Nová administrativa George W. Bushe mladšího se snažila zejména o urovnání vztahů mezi Izraelem a Palestinou. V roce 2003 tak vznikl mírový plán, který měl za cíl ukončení konfliktu s tím, že Palestina získá suverenitu.

Administrativa Baracka Obamy na snahy svých předchůdců navázala. Prezident usiloval o udržení dobrých vztahů a partnerství s Izraelem i o mír na Blízkém východě. Obama v roce 2009 považoval partnerství mezi těmito státy za silnější než jakoukoliv hrozbu.

Spojené státy po celou dobu existence samostatného Státu Izrael se snaží hrát důležitou roli v mírových vyjednáváních. Příkladem může být například Madridská konference, která se konala v roce 1991. Na této konferenci se řešil mír mezi Izraelem, Sýrií, Jordánskem, Libanonem a Palestinou. Další palestinsko-izraelský mírový proces se konal v roce 1993 – dohoda z Osla, na kterou navázala izraelsko-jordánská mírová smlouva z roku 1994.

1. Oficiální americko-izraelské vztahy

Poměrně často se můžeme v mezinárodních vztazích setkat s tím, že vrcholní představitelé se částečně (méně či více) odklání od oficiálních zahraničněpolitických zájmů a cílů států (a doktrín, ve kterých jsou tyto zájmy a cíle zaznamenány).

V případě americko-izraelských vztahů tomu tak ale není. Jak prezident George W. Bush mladší, tak prezident Barack Obama konali tak, jak uvádí Bílý dům i americkém vyslanectví v Izraeli (sídlící v Tel Avivu). Druhá jmenovaná instituce zdůrazňuje dlouhodobé historické a kulturní vazby mezi státy, které se utvořily hned při vzniku samostatného židovského státu Izrael v roce 1948.⁵

Po roce 2013 se zintenzivnila vyjednávání o dvoustranném řešení spolu mezi Izraelem a Palestinou. Spojené státy vidí v tomto spolu již po dlouhou dobu jasné východisko – nezávislou a suverénní Palestinu pro Palestince a židovský stát Izrael.⁶

Americká pomoc Izraeli se týká zejména vojenského a bezpečnostního bodu spolupráce. Amerika dodává do Izraele své stroje a vybavení (letouny, bombardéry, tanky, ...) a také spolufinancuje vývojový program. Mezi státy probíhají rovněž společná vojenská cvičení a vojenský výzkumný program. Spojené státy se také v memorandech zavázaly přispívat 3 miliardy dolarů ročně (za prezidenta Bushe ml.), respektive 3,5 miliard dolarů ročně (za prezidenta Baracka Obamy) na právě tyto aktivity – ochrana územní celistvosti, výzkum a vývoj a také boj s terorismem. Poslední bod byl v současném miléniu marginalizován,

⁵ U. S. Embassy in Israel, nedatováno.

⁶ Tamtéž.

přestože Blízký východ problematiku terorismu dlouhodobě řeší Stát Izrael má pravděpodobně největší problém s šíitským hnutím Hizballáh, které koná teroristické útoky na jeho obyvatele. Spojené státy americké a Izrael se dohodly na strategických dialozích v oblasti tohoto boje.⁷

Spolupráce neprobíhá jen ve vojenské, ale rovněž v ekonomické oblasti. Spojené státy jsou největší obchodní partner Izraele. Vyváží do něj stroje, zbraně, zdravotnické nástroje či zemědělské výrobky. Do Spojených států se pak z Izraele dovážejí diamanty, léky, zemědělské výrobky, stroje a zdravotnické vybavení. Američtí investoři v Izraeli přímo vstupují především do průmyslového sektoru. Od roku 1985 existuje mezi zeměmi dohoda o volném obchodu. Tento dokument umožnil zvýšení objemu vývozu i dovozu, a otevřel cestu pro nové investice Američanů v Izraeli i naopak. Přispěl rovněž k transparentnosti a regulaci obchodních bariér.

Obě země jsou také členy společné ekonomické skupiny, kde každý rok diskutují o hospodářských podmínkách zemí a o možnostech pro jejich zlepšení v následujícím fiskálním období. Spolupráce probíhá i v oblastech vzdělávání a kultury či vědy, například formou výměnných pobytů.

Spojené státy americké a Izrael jsou společně členy několika mezinárodních organizací – například OSN, OECD, Světová banka, Mezinárodní měnový fond či Světová obchodní organizace.

1.1. Road Map for Peace⁸

Jedním ze základních dokumentů americko-izraelských vztahů v tomto tisíciletí je *Road Map for Peace* z roku 2002.

Prezident George W. Bush spolu s Ruskem, Evropskou unií a Organizací spojených národů vyjádřil touhu po existenci dvou samostatných států, které vedle sebe budou koexistovat – samostatné a suverénní státy Palestina a Izrael. Základní principy tohoto dokumentu byly prezidentem Spojených států deklarovány 24. června 2002. Vize tvůrců spočívala v tom, že uznání samostatné Palestiny zajistí židovskému státu bezpečí. Tento akt měl zajistit na Blízkém východě mír. Palestina se měla vzdát násilí a válčení výměnou za vnější suverenitu a uznání od mezinárodního společenství. Izrael byl naopak nucen uznat palestinskou vládu jako legitimní, ukončit okupaci pásma Gazy i Západního břehu Jordánu a zastavit stavbu osad v těchto oblastech. Deklarace ve svém třetím článku nastínila rovněž podobu

⁷ Tamtéž.

⁸ Palestine Facts (nedatováno). *Road Map for Peace*, url: http://www.palestinefacts.org/pf_current_roadmap.php

vyjednávání o statusu Jeruzaléma a definovala podmínky, za kterých oba státy získají mezinárodní uznání.

Tento ambiciózní plán však nebyl nikdy naplněn. Dokument *Road Map for Peace* byl odmítnut premiérem Izraele Arielem Šaronem, který kritizoval zejména absenci dlouhodobého výhledu. Plán řešil pouze soudobou situaci: Státy přestanou válčit, získají suverenitu a mezinárodní uznání. Již se v něm ale nepsalo, co se má dít dál. Jednalo se tak spíše o nástroj pro vyjednávání než skutečný plán na cestu k míru na Blízkém východě. Navzdory neúspěchu *Road Map for Peace* stále existuje jako návod pro mírová jednání.

1.2. Memoranda o porozumění⁹

Během posledních 16 let bylo podepsáno celkem 6 memorand či dohod týkajících se bezpečnosti a politické spolupráce mezi státy. První memorandum z roku 2005 se týkalo prodeje zbraní třetím stranám. Tato dohoda měla za cíl zamezit prodej zbraní, které Spojené státy do Izraele vyvážejí, jiným aktérům v mezinárodním společenství.

Memorandum o porozumění v oblasti vnitřní bezpečnosti, které bylo podepsáno 2. února 2007 ministrem veřejné bezpečnosti Dicterem za Izrael a ministrem vnitřní bezpečnosti Chertoffem za Spojené státy, si kladlo za cíl zefektivnit boj s terorismem, výměnu informací a spolupráci v krizových situacích. Věnovalo se rovněž spolupráci na výzkumu a vědě. Tento akt oficiálně stvrzoval partnerství mezi Spojenými státy a Izraelem. Ačkoliv není závazné ani právně vymahatelné, oba státy se na naplňování tohoto stále ještě fungujícího a efektivního memoranda podílejí.

Oba státy vyjádřily zájem o reciproční spolupráci na základě národních zájmů v mezích platných úmluv, a to v oblastech letecké bezpečnosti (včetně osobní a nákladní dopravy), vzdělávání, tréninku a výměny analytického personálu, výzkumu, rozvoje, testování a zhodnocení explozivních technologií, výměně informací o krizovém plánování a spolupráci na dalších bezpečnostních otázkách dle aktuální situace. Součástí tohoto partnerství je i spolupráce v boji proti terorismu a kriminalitě.

Komunikace by dle tohoto memoranda měla probíhat zejména diplomatickou cestou přes ambasády obou zemí v Tel Avivu a ve Washingtonu. Státy se také domluvily na uskutečnění dalších schůzek a jednání. Z memoranda nevyplývají žádné povinnosti, jedná se jen o vyjádření svobodné vůle. Memorandum rovněž nenahrazuje žádný z dříve podepsaných dokumentů.

⁹ Jewish Virtual Library (2016). *U.S. – Israel Relations: Formal Agreements* (<http://www.jewishvirtuallibrary.org/source/US-Israel/MOUs.html>, 10.11. 2016).

Spojené státy se v memorandu zavázaly poskytnout Izraeli finanční pomoc ve výši 3 miliardy dolarů ročně (v celkové výši 30 mld. dolarů). Dokument rovněž stanovil rozsah finanční pomoci určené na protiraketovou ochranu a alokoval Izraeli prostředky z programu *Foreign Military Financing*.¹⁰Výše slíbené finanční pomoci bude však pravděpodobně přečerpána, v loňském roce poskytly Spojené státy Izraeli pomoc ve výši 3,1 miliard dolarů a stejná částka je plánována i pro rok 2017.

Platnost i účinnost memoranda skončí v roce 2018, neboť bylo uzavřeno na 10 let. Nahradí ho nový dokument platný do roku 2028, který připravila již administrativa Baracka Obamy. Jeho součástí je největší objem finanční pomoci v historii bilaterálních vztahů Izraele a USA, a to ve výši 3,8 miliard dolarů ročně.

Kromě finanční pomoci se memorandum zabývá i materiální podporou Izraele. Spojené státy se mu rozhodly poskytnout jedny z nejlepších strojů svého letectva, stíhací letouny F-35 Strike Fighter (a také pomohou Izraeli s jejich modernizací a opravou). Izrael obdrží celkem 33 těchto letounů, první dva získal v prosinci 2016. Z letecké výbavy U. S. Air Force také poskytnou nákladní letoun C 130, 4 SAAR a 6 konvertoplánů, 10 letounů F-15.

Dále pak bude investováno do protiraketových systémů Iron Dome a Arrow 3. Právě Iron Dome určený k ochraně proti střelám krátkého a středního doletu je důležitý pro boj s terorismem, zejména pak s hnutím Hamás. Jeho primárním účelem je ochrana civilního obyvatelstva.

Memoranda v této době doplňovaly dvě dohody – Dohoda na spolupráci ve vědě a technologiích v domácí bezpečnosti (*Agreement on cooperation in science and technology for homeland security matters, with annex*) a Dohoda k dohodě z března 2001 (*Agreement amending the agreement of March 31, 2001 for the Arrow system improvement program – ASIP*). Tyto dodatky stanovují zejména výši finanční pomoci na vědu a výzkum. V lednu 2009 bylo navíc podepsáno memorandum o ochraně vojenského materiálu, aby se jej nemohly zmocnit teroristické organizace.

2. Americko-izraelské strategické partnerství

2.1. Podstata americko-izraelského strategického partnerství

Podpora státu Izrael je jednou z hlavních priorit většiny exekutiv Spojených států. Jeho příhodná geografická poloha z něj činí jasného strategického partnera na Blízkém východě.

¹⁰ Izrael je největší příjemce z tohoto fondu na světě.

Jako o jediném se o Izraeli dá mluvit jako o fungující a dlouhodobě stabilní demokracii v regionu. Ve prospěch tohoto partnerství hovoří také fakt, že židé jsou v dnešní době jednou z nejpočetnějších komunit ve Spojených státech. Podle projektu Steinhardtova sociálně-výzkumného institutu žije na území Spojených států na 7 milionů židů.¹¹

Oba dva státy ovšem spojuje mnohem silnější pouto. Pouto, kterým je statut osadnických států. Židé, stejně jako kdysi první američtí osadníci, přišli do země, kde již žilo původní obyvatelstvo, které muselo být přesídleno jen s minimálním pochopením mezinárodní diplomatické komunity. Mnozí Američané se v tomto ohledu ztotožňují s Izraelci – to je zdroj určité náklonnosti.

Prezident George W. Bush definoval vztah Spojených států a Izraele takto: „Náš a izraelský národ mají mnoho společného. Oba jsou relativně mladé a zrodily se z boje a obětí. Oba naše národy založili imigranti, kteří utíkali před pronásledováním a náboženskou perzekucí. Vybudovali jsme fungující a stabilní demokracie založené na vládě práva a svobodném trhu. Obě naše země byly vybudovány na určité víře: Že se Bůh stará o každého jednotlivce a určuje kvalitu jeho života. Tyto vazby z nás vytvořily přirozené spojence. Tento svazek se nikdy neporuší.“¹²

2.2. Izraelská lobby ve Spojených státech

AIPAC – The American Israel Public Affairs Committee¹³

V americké politice hrají klíčovou roli ve vyjednávání lobbisté a lobbistické skupiny, zájmové skupiny a korporace. Celý americký politický systém je založen na značné autonomii jednotlivých členů Kongresu Spojených států, kteří si na svou kampaň musí „vydělat“ sami.

Americko-izraelskou lobby ve Spojených státech představuje právě AIPAC – Americko-izraelská komise pro veřejné záležitosti. Považuje se za jednu z nejmocnějších v celém politickém systému. Hlavním cílem této organizace je ochrana americko-izraelských vztahů, čímž chce zajistit bezpečnost Izraele a jeho obyvatelstva – a to jak na Blízkém východě, tak na území Spojených států. Deklaruje vůli spolupracovat s oběma hlavními politickými stranami ve Spojených státech – republikány i demokraty. Spolupráce mezi státy je podle tvrzení AIPAC výhodná na obě strany, protože by měla spolupráce pokračovat bez ohledu na to, která strana má aktuálně většinu v Kongresu.

¹¹ American Jewish Population Project, Steinhadt Social Research Institute, [online], [cit. 28. 12. 2016], url: <http://ajpp.brandeis.edu/>

¹² BUSH, George W., Adress to the AIPAC Policy Conference, Jewish virtual library [online], 2004, [cit. 27. 12. 2016], url: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/bushaipac2004.html>

¹³ AIPAC (nedatováno). Our mission (<http://www.aipac.org/about/mission>, 10.11. 2016).

Právě Kongres je hlavním působištěm této lobby. Její členové apelují na kongresmany a kongresmanky, aby podporovali navýšení zahraniční pomoci Izraeli, upevnění mezivládní spolupráce, společný boj proti terorismu snahy a jednání o vyřešení sporu na Blízkém východě formou existence dvou samostatných států – Izraele a demilitarizované Palestiny.

Jako oficiální nástroj lobbingu tato organizace uvádí vzdělávání. AIPAC prosazuje myšlenku, že pokud budou kongresmani, kongresmanky i široká veřejnost obeznámeni s problémy židovské komunity, řešení ve formě pomoci bude snáze dosažitelné. Rovněž uvádí, že cestou ke stabilním a dlouhodobému míru je přímé vyjednávání mezi stranami konfliktu. V případě Izraele však podobné snahy zatím ztroskotaly (například Bushova *Road Map for Peace*).

AIPAC zdůrazňuje tři hlavní oblasti spolupráce mezi Izraelem a Spojenými státy – ekonomická kooperace, strategické vojenské partnerství a bilaterální spolupráce demokratických států (výměny akademiků, podpora v mezinárodním společenství a podobně). Zároveň zdůrazňuje, že bezpečí Izraele by mělo být jedním z primárních cílů zahraniční politiky Spojených států bez ohledu na to, kdo je právě u moci.

2.3. Vojenské partnerství

Vojenská spolupráce Státu Izrael a Spojených států amerických se nese v několika rovinách. Pro lepší pochopení tohoto vztahu je nutné tuto problematiku rozdělit do několika bodů.

2.3.1. Qualitative Military Edge

Spojené státy již od úřadování prezidenta Lyndona B. Johnsona uplatňují vůči Izraeli politiku *Qualitative Military Edge* (dále jen QME),¹⁴ která je ukotvena v americkém právním řádu a její nejprostší vysvětlení by mohlo být takové, že Spojené státy, považující existenci Izraele za nezbytnou, se zavazují poskytovat mu moderní techniku. Strategie QME je odůvodněna tím, že v případě ozbrojeného konfliktu nemůže Izrael dosáhnout vítězství na poli kvantity, je tedy nutné zajistit jeho vítězství kvalitativně.

2.3.2. Vojenské instalace

Spojené státy udržují v neustálém provozu 6 instalací pro rezervní vojenské účely. Vybavení, které je v těchto instalacích uskladněno je ve vlastnictví Ministerstva obrany Spojených států a je určeno pro americké jednotky operující na Blízkém východě. V případě nutnosti je ovšem možno tento vojenský materiál převést do vlastnictví Izraelských obranných sil

¹⁴ Kvalitativní vojenská převaha.

(hebrejsky *Cva Hagana le-Jisrael*, zkráceně Cahal, anglicky *Israel Defence Forces*, zkráceně IDF).^{15, 16}

Izraelský středomořský přístav Haifa je pravidelně navštěvován plavidly šesté flotily námořnictva Spojených států, jejichž domovská základna je v italské Neapoli.¹⁷ Největší americkou instalací je bezesporu Dimonská radarová stanice. Jedná se o americkou vojenskou radarovou základnu, která se nachází poblíž města Dimona v Negevské poušti. Základna je obsluhována zhruba 150 vojenskými příslušníky. Její součástí jsou dva 400 metrů vysoké radary, jejichž účelem je zaznamenat blížící se mezikontinentální střely a poskytnou potřebná data k jejich zničení.¹⁸

2.3.3. Spolupráce na projektech raketové obrany

2.3.3.1. Projekt Arrow

Projekt Arrow je společná izraelsko-americká snaha o vytvoření antibalistických střel které by byly efektivnější než střely MIM-104 Patriot. Spolupráce obou států na tomto projektu byla nejintenzivnější v průběhu vlády prezidenta Ronalda Reagan v důsledku jeho plánu na vytvoření Strategické obranné iniciativy.¹⁹ Vývoj a výroba střel typu Arrow byla svěřena *Israel Aerospace Industries* a společnosti Boeing.²⁰ Projekt je financován Izraelem a Spojenými státy. Každý stát pokrývá přesně polovinu nákladů. Střely typu Arrow (nejmodernějším typem je střela Arrow 3) jsou považovány za nejlepší antibalistickou obranu na světě.²¹

2.3.3.2. Projekt Iron Dome

Od roku 2005 bylo teroristy operujícími v pásmu Gazy vypáleno na území Izraele zhruba 12 tisíc raket. Spojené státy si nebezpečí, které pro Izrael představují střely vypálené obvykle

¹⁵ Israel Defense Forces - <http://www.idf.il/english/>

¹⁶ The U.S.-Israel Strategic Partnership, Chapter 3, AIPAC, [online], [citace 28. 12. 2016], url: <http://www.aipac.org/-/media/publications/policy-and-politics/aipac-analyses/issue-memos/2015/the-us-israel-strategic-partnership.pdf>

¹⁷ U.S. Naval Forces Europe-Africa/ U.S. 6th Fleet, Welcome Aboard, [online], [citace 28. 12. 2016], url: <http://www.c6f.navy.mil/about/welcome-aboard>

¹⁸ Dimona Radar Facility in Israel, Military web, [online], 25.6. 2013, [citace 28. 12. 2016], url: http://military.no-ip.info/Dimona_radar_facility_israel/Israel_dimona_radar.html

¹⁹ Strategická obranná iniciativa: Projekt navržený prezidentem Ronaldem Reaganem. Jeho cílem mělo být vytvoření systému obranných satelitů na oběžné dráze země, které měli za použití laserových zbraní ničit jaderné balistické střely v průběhu jejich letu. Projekt dostal přezdívku „Star Wars“.

²⁰ Arrow Weapon System, Israel Aerospace Industries, [online], [citace 28. 12. 2016], url: http://www.iai.co.il/2013/17658-29820-en/BusinessAreas_MLM_TheaterDefense_ArrowSystem.aspx

²¹ The U.S.-Israel Strategic Partnership, Chapter 3, AIPAC, [online], [citace 28. 12. 2016], url: <http://www.aipac.org/-/media/publications/policy-and-politics/aipac-analyses/issue-memos/2015/the-us-israel-strategic-partnership.pdf>

bojovníky radikálního Hnutí islámského odporu (Hamás) plně uvědomují. Kongres Spojených států proto ve fiskálním roce 2014 schválil finanční podporu na projekt Iron Dome ve výši 225 milionů amerických dolarů. V následujícím fiskálním roce 2015 činila tato finanční podpora 351 milionů.²²

Vzhledem k nebezpečí, které rakety vypálené na Izraelské území z pásma Gazy představují, je projekt Iron Dome pro bezpečnost civilního obyvatelstva nepostradatelný (viz obrázek č. 1).

Obrázek 1: Typy střel Islámského hnutí odporu (Hamás) a jejich účinný dolet

2.3.4. F-35

Stroj typu F-35 je americký víceúčelový stíhací letoun páté generace vyvinutý a vyráběný společností Lockheed Martin. Primárně je určen pro ozbrojené síly Spojených států, členy NATO a další americké strategické spojence. Stát Izrael se 7. října 2010 stal prvním státem, který tyto stíhačky pro své ozbrojené síly objednal. Izrael 12. prosince 2016 převzal první dvě stíhačky F-35. Stal se tak první zemí mimo Spojené státy, která stíhačky páté generace

²² Tamtéž. [citace 28. 12. 2016].

užívá.²³ Izrael obdržel stroje ve speciální verzi F-35I Adir, což v překladu z hebrejštiny znamená „mocný“.

Verze Adir je uzpůsobena požadavkům izraelského vojenského letectva. Smluvní cena stíhacích letounů pro IDF byla stanovena na 110 milionů dolarů za kus.²⁴ Letoun má speciálně upravenou elektroniku. Nejedná se ovšem o elektronické systémy ovládající chod letadla, ale o další příslušenství pro vedení elektronického boje. Izrael se tyto stroje chystá vybavit svým pokročilým komunikačním systémem, který umožní pilotovi odposlouchávat mobilní telefony na zemi a poskytne mu také možnost na ně zatelefonovat. Komunikační systém umožňuje rovněž sdílení dat s ostatními stroji a řídicím centrem na zemi.²⁵

Stát Izrael je zatím jedinou zemí Blízkého východu, která má stíhačkami F-35 disponovat. Pokud nedojde k pozměnění smlouvy mezi Izraelem a Spojenými státy, bude Izrael ke dni, kdy obdrží poslední stíhačku, disponovat 33 stroji rozdělenými do dvou bojových letek.

2.3.5. Jaderný program

Spojené státy byly hlasitým oponentem izraelského jaderného programu. V roce 1968, kdy vznikala Smlouva o nešíření jaderných zbraní (NPT).²⁶ Spojené státy usilovaly o to, aby Izrael NPT podepsal. Ten odmítl. Mezi státy od té doby vládne nepsaná dohoda, že Izrael nebude sám sebe proklamovat za jadernou velmoc a nebude své jaderné zbraně dále testovat. Spojené státy pak jejich vlastnictví „v tichosti přecházejí“.

Prezident Bill Clinton v roce 1999 Izraeli navrhol, aby podepsal Dohodu o zákazu výroby štěpných materiálů pro vojenské účely (FMCT).^{27, 28} Na tyto snahy reagoval izraelský premiér Benjamin Netanjahu slovy: „Tu smlouvu nikdy nepodepišeme. Neklamte sami sebe – žádný nátlak nepomůže. Tu smlouvu nepodepišeme, protože nehodláme spáchat sebevraždu...“²⁹

²³ Israel Receives F-35s, first country after USA, ynetnews, [online]. 12. 12. 2016, [citace 11. 1. 2017], url: <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4891983,00.html>

²⁴ Israel readies for „super-tech“ F-35 stealth fighter jets, The Times of Israel, [online]. 10. 12. 2016. [citace 11. 1. 2017], url: <http://www.timesofisrael.com/israel-readies-for-super-tech-stealth-fighters/>

²⁵ První stíhačky F-35I Adir pro Izrael, Armádní noviny, [online], 29. 4. 2016, [citace 11. 1. 2017], url: <http://www.armadinoviny.cz/prvni-stihacky-f-35i-e2809cadire2809d-pro-izrael.html>

²⁶ Treaty on the Non Proliferation of Nuclear Wapons, také Non-Proliferation Treaty = NPT

²⁷ Fissile Material Cut-off Treaty = FCMT

²⁸ Fissile Material Cut-off Treaty, Wikipedia, [online], [citace 28. 12. 2016], url:

https://en.wikipedia.org/wiki/Fissile_Material_Cut-off_Treaty

²⁹ MIAM, Zia, NAYYAR, A. H., Playing the Nuclear game: Pakistan and FCMT, Princeton, [online], [citace 28. 12. 2016], url: <https://www.princeton.edu/sqs/faculty-staff/zia-mian/Playing-Nuclear-Game-Mian-Nayyar.pdf>

2.3.6. Spolupráce zpravodajských služeb

Počátek spolupráce izraelských a amerických tajných služeb nelze přesně určit. Mnoho zdrojů ovšem poukazuje na fakt, že již šestidenní válka by bez ní pro Izrael skončila s mnohem menším úspěchem a drtivějšími ztrátami.³⁰

Ačkoli Izrael nepatří k alianci „Pět očí“ (Five Eyes),³¹ Spojené státy s ním praktikují velmi aktivní politiku výměny citlivých informací. Velký objem informací, které si Spojené státy a Stát Izrael vymění, se věnuje hrozbám mezinárodního terorismu.

Další velkoobjemovou položkou jsou však citlivé informace týkající se amerických občanů. Izrael je větším příjemcem dat s tímto obsahem než jakýkoliv člen „Pět očí“. Spojené státy žádným zákonným způsobem neošetřily nakládání s osobními údaji amerických občanů, a tak je běžnou praxí, že informace o telefonních hovorech a emailech běžných Američanů končí v rukách izraelských zpravodajských služeb.³² Tento bod by měl být na půdě Kongresu neodkladně projednán a měl by být stanoven právní rámec, který nakládání s údaji amerických občanů ošetří.

2.4. Ekonomická spolupráce a finanční pomoc

Objem a dlouhodobost ekonomické spolupráce (tedy obchodních vztahů, americké finanční pomoci aj.) Spojených států a Státu Izrael má několik důležitých činitelů. Obě země mají podobné, ne-li stejné předpoklady pro rozvíjení ekonomických vztahů: demokratické státní zřízení, volnou tržní ekonomika a společné hrozby v podobě radikálního islámského terorismu.

2.5. Počátky ekonomické spolupráce

Spojené státy a Stát Izrael podepsaly 22. dubna 1985 dohodu o volném obchodu. Pro Spojené státy to byla vůbec první dohoda tohoto typu. Pro Izrael již druhá, po dohodě s

³⁰ TERNER, Erich, Dějiny státu Izrael, Nakladatelství Kora, 1991, strana 148, ISBN 80-901092-0-9

³¹ Aliance Pět očí (Five Eyes) – jedná se dohodu mezi Spojenými státy, Velkou Británií, Kanadou, Austrálií a Novým Zélandem. Na základě této dohody spolu výše jmenované státy sdílí důležité citlivé informace.

³² GREENWALD, Glenn, POITRAS, Laura, MACASKILL, Ewen. NSA shares raw intelligence including American's data with Israel, [online]. 11.9. 2013, [cit. 29. 12. 2016], url:

<https://www.theguardian.com/world/2013/sep/11/nsa-americans-personal-data-israel-documents>

Evropským společenstvím z roku 1975.³³ Tato první bilaterální dohoda byla ve Sněmovně reprezentantů odhlasována čistou většinou 422-0 hlasů.³⁴

Přestože dohoda platí už více než 30 let, je stále velmi efektivní a umožnila vznik stabilního obchodního prostředí. Objem vzájemného obchodu mezi Spojenými státy a Izraelem každým rokem stoupá. Izrael je v současné době 24. Největším americkým obchodním partnerem. V roce 2014 byl objem obchodu celkově 38 miliard dolarů, z čehož export do Izraele tvořil 15 miliard a import do USA 23 miliard.³⁵ V roce 2015 šlo celkem o 37 miliard, přičemž export tvořil 13 miliard a import 24 miliard.³⁶ V průběhu roku 2016 vlivem mnoha vnitropolitických událostí ve Spojených státech v i Izraeli klesl objem obchodu na 32 miliard dolarů.³⁷

Vzájemné investice USA a Izraele se koncem roku 2013 pohybovaly okolo částky 9,5 miliardy dolarů.³⁸ Příkladem mohou být izraelské společnosti Teva Pharmaceuticals, Tower Semiconductor a Strauss. Tyto společnosti velkoobjemově investují a podnikají v USA s farmaceutickými výrobky (které tvoří značnou část izraelského exportu), lékařskými přístroji a s moderní technikou, velmi často používanou k potřebám národní bezpečnosti.³⁹ Naproti tomu velmi známé americké společnosti Microsoft, Google a IBM investovaly v Izraeli do výzkumných a výrobních zařízení.⁴⁰

2.6. Americká finanční pomoc

Stát Izrael dostává již od svého vzniku v průměru 3 miliardy dolarů ročně. Pro lepší pochopení americké finanční pomoci Státu Izrael je potřeba náhled do tabulky.

³³ EU / Israel Relations, European Commission Press Release, [online], 28. září 1995, [citace 29. 12. 2016], url: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-95-127_en.htm?locale=en

³⁴ U.S. – Israel Trade Relations, Embassy of Israel in the United States, [online], [citace 29. 12. 2016], url: http://www.israelemb.org/washington/Obama_in_Israel/Pages/US-Israel-Trade-Relations.aspx

³⁵ Israel Free Trade Agreement, Office of the United States Trade Representative, [online], [citace 29. 12. 2016], url: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/israel-fta>

³⁶ Tamtéž

³⁷ U.S. – Israel Trade Relations, Embassy of Israel in the United States, [online], [citace 29. 12. 2016], url: http://www.israelemb.org/washington/Obama_in_Israel/Pages/US-Israel-Trade-Relations.aspx

³⁸ Israel Free Trade Agreement, Office of the United States Trade Representative, [online], [citace 29. 12. 2016], url: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/israel-fta>

³⁹ U.S. – Israel Trade Relations, Embassy of Israel in the United States, [online], [citace 29. 12. 2016], url: http://www.israelemb.org/washington/Obama_in_Israel/Pages/US-Israel-Trade-Relations.aspx

⁴⁰ Tamtéž.

Table B-1. Recent U.S. Bilateral Aid to Israel
(millions of dollars)

Year	Total	Military Grant	Economic Grant	Immig. Grant	ASHA	All other
1949-1996	68,030.9	29,014.9	23,122.4	868.9	121.4	14,903.3
1997	3,132.1	1,800.0	1,200.0	80.0	2.1	50.0
1998	3,080.0	1,800.0	1,200.0	80.0	—	—
1999	3,010.0	1,860.0	1,080.0	70.0	—	—
2000	4,131.85	3,120.0	949.1	60.0	2.75	—
2001	2,876.05	1,975.6	838.2	60.0	2.25	—
2002	2,850.65	2,040.0	720.0	60.0	2.65	28.0
2003	3,745.15	3,086.4	596.1	59.6	3.05	—
2004	2,687.25	2,147.3	477.2	49.7	3.15	9.9
2005	2,612.15	2,202.2	357.0	50.0	2.95	—
2006	2,534.5	2,257.0	237.0	40.0	—	0.5
2007	2,503.15	2,340.0	120.0	40.0	2.95	0.2
2008	2,423.9	2,380.0	0	40.0	3.90	0
2009	2,583.9	2,550.0	0	30.0	3.90	0
2010	2,803.8	2,775.0	0	25.0	3.80	0
2011	3,029.22	3,000.0	0	25.0	4.225	0
2012	3,098.0	3,075.0	0	20.0	3.00	0
2013	3,115.0 (Before Sequestration)	3,100.0	0	15.0	—	0
2014 Request	3,115.0	3,100.0	0	15.0	—	0
Total	118,247.57	70,523.4	30,897.0	1,673.2	162.075	14,991.9

Notes: ESF was earmarked for \$960 million for FY2000 but was reduced to meet a 0.38% rescission. FY2000 military grants include \$1.2 billion for the Wye agreement and \$1.92 billion in annual military aid. Final amounts for FY2003 are reduced by 0.65% mandated rescission, and final amounts for FY2004 are reduced by 0.59%.

The \$600 million in housing loan guarantees, \$5.5 billion in military debt reduction loan guarantees, \$9.2 billion in Soviet Jew resettlement loan guarantees, and \$9 billion in economic recovery loan guarantees are not included in the tables because the United States government did not transfer funds to Israel. The United States underwrote loans to Israel from commercial institutions.

Obrázek 2: Americká finanční pomoc Státu Izrael

Finanční pomoc pro vojenské účely (*Military Grant*) je nejobtívnější částkou americké finanční pomoci Izraeli ve výši zhruba 3 miliard dolarů. Je samozřejmé, že tato nejobtívnější částka přitéká do Izraele s jistou podmínkou. 74 % této částky, tedy zhruba 2,22 miliardy, musí být utraceno za americký vojenský materiál, služby a výcvikové programy.⁴¹ Mnoho lidí proto v této položce finanční pomoci vidí pouze nepřímou stimulaci amerického obranného průmyslu.⁴²

Finanční podporou ve sloupci pro imigrační účely se rozumí částka vyčleněná pro asimilaci židů, kteří se rozhodnou emigrovat do Státu Izrael. Příkladem může být masivní imigrace etiopských židů a židů z bývalých zemí Sovětského svazu. Pod zkratkou ASHA se v tabulce skrývá zkrácený název *American Schools and Hospitals Abroad* (Americké školy a nemocnice v zahraničí). Tato organizace fungující pod USAID (*United States Agency for International Development*) provozuje školy a nemocnice ve více než 80 zemích světa.⁴³

⁴¹ US Senator Rand Paul Set to Visit Israel, Jerusalem Post, [citace], 3. 1. 2013, [citace 29. 11. 2016], url: <http://www.jpost.com/Diplomacy-and-Politics/US-Senator-Rand-Paul-set-to-visit-Israel>

⁴² POLLAK, Kenneth, *Unthinkable: Iran, the Bomb, and American Strategy*, Simon and Schuster, 2003, strana 360, ISBN 1476733929.

⁴³ American Schools and Hospital Abroad, USAID, [online], [citace 31. 12. 2016], url: <https://www.usaid.gov/work-usaid/business-funding/grant-programs/american-schools-and-hospitals-abroad>

2.7. Jeruzalém

Status města Jeruzalém je již od založení Státu Izrael mezinárodně velmi problematickou otázkou. Již roku 1947 vydala Organizace spojených národů dokument s názvem *United Nations Partition Plan for Palestine* (Plán Spojených národů na rozdělení Palestiny). Podle tohoto původního plánu měl být Jeruzalém neutrální půdou pod správou OSN⁴⁴. Rezoluce ovšem nepočítala s válkou, která přišla v roce 1948. Výsledkem tohoto konfliktu bylo vítězství Izraele a další komplikace pro určení statusu Jeruzaléma. Jeho západní část se nacházela pod správou státu Izrael, jeho východní část ovšem obsadila vojska Jordánského království. Ani tato skutečnost izraelské politické scéně nevadila, a tak byl Jeruzalém roku 1949 prohlášen izraelským prvním ministerským předsedou, Davidem Ben-Gurionem, za hlavní město Státu Izrael.⁴⁵ Paradoxem ovšem bylo, že se hlavním městem stala pouze západní část Jeruzaléma.

Obrat přišel po šestidenní válce roku 1967, kdy izraelské síly obsadily Sinajský poloostrov, Pásmo Gazy, Golanské výšiny a celý západní břeh řeky Jordán včetně východní části Jeruzaléma. Izraelci tak konečně dosáhli cíle, o kterém Židé snili po tisíce let, sjednotili Jeruzalém. Krátce na to, byl Jeruzalém vyhlášen „věčným a nerozdělitelným hlavním městem Státu Izrael“.⁴⁶

Mezinárodní uznání sjednoceného Jeruzaléma jako hlavního města Izraele se ovšem ani po této nové skutečnosti nedostavilo. Spíše byly zahájeny debaty o navrácení všech získaných území, které Izrael nabyl v šestidenní válce, zpět původním vlastníkům. Tento vstřícný krok napomohl k uklidnění mezinárodní situace, ovšem nepomohl Izraelcům k tomu, aby mezinárodní kruhy uznaly Jeruzalém jako jejich hlavní město.

Za všech těchto okolností zůstává do dnešní doby mezinárodně uznaným hlavním městem Státu Jeruzalém Tel Aviv. Na území Jeruzaléma se tedy nenachází žádné ambasády jiných států. Výjimku tvoří několik konzulátů, včetně amerického.

Senát Spojených států prosadil roku 1995 Jerusalem Embassy Act (poměrem hlasů 93:5).⁴⁷ Dokument požadoval, aby byla ambasáda Spojených států přesunuta z Tel Avivu do

⁴⁴ Resolution 181 (II). Future Government of Palestine, United Nations General Assembly, [online], [citace 31. 12. 2016], url:

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253>

⁴⁵ Statements of the Prime Minister David Ben-Gurion Regarding Moving the Capital of Israel to Jerusalem, Knesset – Jerusalem Day, [online], [citace 31. 12. 2016], url:

<https://www.knesset.gov.il/docs/eng/bengurion-jer.htm>

⁴⁶ Jerusalem, Israel's Eternal, Undivided Capital, [online], 20. Ledna 2015 [citace 31. 12. 2016], url:

<http://www.bridgesforpeace.com/article/jerusalemisraels-eternal-undivided-capital/>

⁴⁷ GOLD, Dore, *Boj o Jeruzalém*, Geramond, 2014, strana 11, ISBN 978-80-7407-220-8

Jeruzaléma. Zdálo se, že Jeruzalém je uzavřená otázka. Žádný z amerických prezidentů však navzdory tlaku Kongresu velvyslanectví nepřesunul.

2.8. Židovské osady

Nejkomplikovanějším problémem, který je považován za středobod napětí mezi Izraelci a Palestinci, jsou židovští osadníci na okupovaných územích. Největší rozmach fenoménu výstavby židovských osad se zrodil po vyhrané válce v roce 1967.⁴⁸ Realizace výstavby osad je poměrně populární napříč politickým spektrem, tedy jak izraelskou pravicí, tak i levicí a jak religiózními, tak sekulárními stranami.

Nutno podotknout, že ačkoli je fenomén osad aktuálně spojený hlavně s izraelskou pravicí, která se od i levice radikálně liší právě v přístupu k Palestincům, byla to právě levice v čele s Levim Eškolem, která z pragmatických důvodů započala s výstavbou osad.

Klíčový spojenec Izraele, USA, osadnické aktivity soustavně kritizoval a zaujal stanovisko, že izraelské osady na okupovaných územích jsou nelegální. Podobně i východní Jeruzalém je ze strany USA považován za okupované území. Ze strany Izraele nebyly tyto výtky prakticky nikdy brány na vědomí.

3. Závěr

Izrael je pro Spojené státy klíčovým partnerem na Blízkém východě, a tak jsou bilaterální vztahy důležité jak pro republikánskou, tak i pro demokratickou stranu. Odpůrci Izraele kritizují jeho postup vůči jistým skupinám žijícím na území Judeje a Palestiny. Izrael Spojeným státům nemůže nabídnout ani ropu, ani velkou populaci jako jeho arabští sousedé. Izrael však může nabídnout jednu z nejmodernějších armád s nejvyšší morálkou na světě. Jeho populace sice není početná, vykazuje však poměrně vysokou úroveň vzdělanosti. Zmínit je třeba také velmi aktivní židovskou komunitu rozprostřenou po celém světě s velkým politickým i ekonomickým vlivem.

⁴⁸ ČEJKA, Marek, *Judaismus a politika v Izraeli*, Společnost pro odbornou literaturu – Barrister a Principal, 2009, strana 181, ISBN 978-80-87029-39-8

4. Zdroje

American Jewish Population Project, Steinhadt Social Research Institute, [online], url: <http://ajpp.brandeis.edu/>

American Schools and Hospital Abroad, USAID, [online], url: <https://www.usaid.gov/work-usaid/business-funding/grant-programs/american-schools-and-hospitals-abroad>

Beirut Marine Barracks Bombing Fast Facts, CNN Library, [online], 2. listopadu 2016, url: <http://edition.cnn.com/2013/06/13/world/meast/beirut-marine-barracks-bombing-fast-facts/>

BERGMAN, Ronen, The Secret War with Iran, Simon and Schuster, 2008, ISBN 1-4165-5839-2

BLACK, Ian, Israel accused of air strike on Sudan munition factory, The Guardian, [online], 25. říjen 2012, url: <https://www.theguardian.com/world/2012/oct/25/israel-accused-sudan-munitions-air-strike>

BRODKSY, Matthew, What makes US-Israeli intelligence cooperation „exceptional“?, TheGuardian, [online], 13. září 2013, url: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/sep/13/us-israeli-intelligence-cooperation-exceptional>

BUSH, George W., Adress to the AIPAC Policy Conference, Jewish virtual library [online], 2004, url: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/bushaipac2004.html>

ČEJKA, Marek, Judaismus a politika v Izraeli, Společnost pro odbornou literaturu – Barrister a Principal, 2009, ISBN 978-80-87029-39-8

Dimona Radar Facility in Israel, Military web, [online], 25. 6. 2013, url: http://military.no-ip.info/Dimona_radar_facility_israel/Israel_dimona_radar.html

EU / Israel Relations, European Commision Press Realease, [online], 28.září 1995, url: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-95-127_en.htm?locale=en](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-95-127_en.htm?locale=en)

GOLD, Dore, Boj o Jeruzalém, Geramond, 2014, ISBN 978-80-7407-220-8

GREENWALD, Glenn, POITRAS, Laura, MACASKILL, Ewen, NSA shares raw intelligence including American's data with Israel, [online], 11. září 2013, url: <https://www.theguardian.com/world/2013/sep/11/nsa-americans-personal-data-israel-documents>

Israel Free Trade Agreement, Office of the United States Trade Representative, [online], url: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/israel-fta>

Israel readies for „super-tech“ F-35 stealth fighterjets, The Times of Israel, [online], 10. prosince 2016, url: <http://www.timesofisrael.com/israel-readies-for-super-tech-stealth-fighters/>

Israel receives F-35s, first country after USA, ynetnews, [online], 12. prosince 2016, url: <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4891983,00.html>

Israel-United States Strategic partnership/Strategic partnership/military bases, [online], url: https://en.wikipedia.org/wiki/Israel-United_States_relations#Strategic_cooperation

Jerusalem, Israel's Eternal, Undivided Capital, [online], 20. ledna 2015, url: <http://www.bridgesforpeace.com/article/jerusalemisraels-eternal-undivided-capital/>

Jews in America: President John Adams Embraces a Jewish Homeland, Jewish virtual library, url: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/adams.html>

MIAM, Zia, NAYYAR, A. H., Playing the Nuclear game: Pakistan and FCMT, Princeton, [online], url: <https://www.princeton.edu/sqs/faculty-staff/zia-mian/Playing-Nuclear-Game-Mian-Nayyar.pdf>

POLLAK, Kenneth, Unthinkable: Iran, the Bomb, and American Strategy, Simon and Schuster, 2003, ISBN 1476733929

První stíhačky F-35I Adir pro Izrael, Armádní noviny, [online], 29. dubna 2016, url: <http://www.armadninoviny.cz/prvni-stihacky-f-35i-e2809cadire2809d-pro-izrael.html>

Resolution 181 (II). Future Government of Palestine, United Nations General Assembly, [online], url: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253>

Rocket Attacks on Israel From Gaza, Israel Defense Forces, [online], 6. říjen 2010, url: <https://www.idfblog.com/facts-figures/rocket-attacks-toward-israel/>

RUBENBERG, Cheryl, Israel and the American National Interest: A Critical Examination, University of Illinois Press, 1986, ISBN 0-252-06074-1.

Shah Censors Israel Relations, The Iranian History Article, [online], url: http://www.fouman.com/Y/Get_Iranian_History_Today.php?artid=1132

Specialists in Boeing and Douglas Aircraft, Flight global Archive, [online], url: <http://www.webcitation.org/6BCASkCC8>

Statement by the President, White House Archives, [online], 30. září 2002 url: <https://georgewbushwhitehouse.archives.gov/news/releases/2002/09/print/20020930-8.html>

Statements of the Prime Minister David Ben-Gurion Regarding Moving the Capital of Israel to Jerusalem, Knesset – Jerusalem Day, [online], url:

<https://www.knesset.gov.il/docs/eng/bengurion-jer.htm>

TERNER, Erich, Dějiny státu Izrael, Nakladatelství Kora, 1991, ISBN 80-901092-0-9

The U.S.-Israel Strategic Partnership, Chapter 3, AIPAC, [online], url: <http://www.aipac.org/-/media/publications/policy-and-politics/aipac-analyses/issue-memos/2015/the-us-israel-strategic-partnership.pdf>

U. S. Embassy in Israel (nedatováno). *Policy & History*
(<https://il.usembassy.gov/ourrelationship/policy-history>)

U.S. – Israel Trade Relations, Embassy of Israel in the United States, [online], url:
http://www.israelemb.org/washington/Obama_in_Israel/Pages/US-Israel-Trade-Relations.aspx

U.S. Foreign Aid to Israel, Congressional Research Service, [citace], 22. prosince 2016, strana 35, url: <https://fas.org/sqp/crs/mideast/RL33222.pdf>

U.S. Naval Forces Europe-Africa/ U.S. 6th Fleet, Welcome Aboard, [online], url:
<http://www.c6f.navy.mil/about/welcome-aboard>

U.S. Recognition of the State of Israel, National Archives [online], 23. 8. 2006, url:
<https://www.archives.gov/education/lessons/us-israel>

US Senator Rand Paul Set to Visit Israel, Jerusalem Post, [citace], 3. ledna 2013, url:
<http://www.jpost.com/Diplomacy-and-Politics/US-Senator-Rand-Paul-set-to-visit-Israel>